

Tiedekunta/Osasto — Fakultet/Sektion — Faculty Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta		Laitos — Institution — Department Limnologian ja ympäristönsuojelun laitos	
Tekijä — Författare — Author Mari Pihlatie			
Työn nimi — Arbetets titel — Title Maatalousmaiden dityppioksid- ja typpimonoksidipäästöt			
Oppiaine — Läroämne — Subject Ympäristönsuojelutiede			
Työn laji — Arbetets art — Level Pro gradu		Aika — Datum — Month and year Marraskuu 2001	Sivumäärä — Sidoantal — Number of pages 98 s. + liitteet 4 s.
Tiivistelmä — Referat — Abstract <p>Maaperä on merkittävä dityppioksid- ja typpimonoksidipäästöjen lähde. Molempia kaasuja syntyy maassa nitrifikaation ja denitrifikaation sivutuotteina. Dityppioksid (N_2O) on voimakas kasvihuonekaasu alailmakehässä ja osallistuu otsonia tuhoaviin kemiallisiin reaktioihin yläilmakehässä. Typpimonoksid (NO) on reaktiivinen yhdiste, joka osallistuu alailmakehässä otsonia ja happamia yhdisteitä tuottaviin kemiallisiin reaktioihin.</p> <p>Dityppioksidipäästöjä mitattiin kolmelta eri viljelymaalta (turve, hietä, savi), ja NO-päästöjä kahdelta viljelymaalta (turve, savi) touko-marraskuussa 2000. Koekentillä viljeltiin nurmea, ohraa ja perunaa. Dityppioksidipäästöjä mitattiin staattisella kammiomenetelmällä ja NO-päästöjä dynaamiselle kammiomenetelmällä. Viljelymaista mitattiin säännöllisesti myös maan kosteus, lämpötila, pH, mineraalityypipitoisuus ja nitrifioivien bakteerien aktiivisuus. Kenttäkokeiden lisäksi eri viljelymaiden N_2O-tuottoprosesseja tutkittiin laboratorio-oloissa.</p> <p>Turvemaan kumulatiiviset N_2O-päästöt ($6,4 \text{ kg } N_2O-N \text{ ha}^{-1}$) olivat noin kahdeksankertaiset verrattuna hietamaan päästöihin ($0,8 \text{ kg } N_2O-N \text{ ha}^{-1}$) ja lähes kuusinkertaiset verrattuna savimaan päästöihin ($1,1 \text{ kg } N_2O-N \text{ ha}^{-1}$). Dityppioksidipäästöjen ajallinen vaihtelu oli samansuuntaista kaikilla maalajeilla: N_2O-päästöt kasvoivat kesällä toukokuun päästöistä ja saavuttivat maksimin elo-syyskuussa. Tämän jälkeen päästöt laskivat vähitellen ja pysyivät melko tasaisina marraskuun loppuun asti. Kasvilajien välillä ei havaittu suuria eroja N_2O-päästöissä millään maalajilla.</p> <p>Typpimonoksidipäästöt ja NO- ja N_2O-päästöjen suhde (NO/N_2O) oli suurempi savimaalla kuin turvemaalla. Savimaan korkea NO/N_2O -suhde oli tunnusomainen nitrifioiville bakteereille. Turvemaalla N_2O-päästöt olivat huomattavasti NO-päästöjä suuremmat, jolloin NO/N_2O -suhde oli pieni. Siten denitrifikaation arveltiin olevan merkittävämpi N_2O- ja NO-kaasujen tuottoprosessi turvemaassa.</p> <p>Turvemaan suuret N_2O-päästöt liitettiin maan korkeaan orgaanisten hiiliyhdisteiden ja typen pitoisuuksiin, jolloin maan olosuhteet ovat otolliset denitrifikaatiolle. Turve- ja hietamaalla N_2O-päästöt korreloivat positiivisesti maan kosteuspitoisuuden ja maan lämpötilan kanssa. Turvemaalla positiivinen korrelaatio havaittiin myös N_2O-päästöjen ja maan nitraatti-pitoisuuden välillä. Inkubaatiokokeet osoittivat, että nitrifikaatio on denitrifikaation ohella merkittävä N_2O-päästöjä aiheuttava prosessi kaikissa tutkituissa maissa. Nitrifikaation osuus hapellisten maiden N_2O-tuotosta oli savimaalla jopa 37 %, hietamaalla 31 % ja turvemaalla 29 % dityppioksidin kokonaistuotosta.</p>			
Avainsanat — Nyckelord — Keywords Dityppioksid, typpimonoksid, päästöt, nitrikaatio, denitrifikaatio, viljelymaat			
Säilytyspaikka — Förvaringsställe — Where deposited Ympäristönsuojelutieteen osasto ja Viikin tiedekirjasto			
Muita tietoja — Övriga uppgifter — Further information			